

LOYIHALARGA INNOVATSIYALARNI JALB ETISH JARAYONI

Qodirov Farrux Ergash o'g'li

Matematika va ta'limda axborot texnologiyasi kafedrası mudiri

Uchqunova Adiba Roziq qizi

Maktabcha ta'lim yo'nalishidan 1-bosqich magistranti

Shahrisabz davlat pedagogika instituti

E-mail: adibauchqunova@xmail.com

Orcid: <https://orcid.org/0009-0005-2414-7685>

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15393032>

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05- May 2025 yil

Ma'qullandi: 10- May 2025 yil

Nashr qilindi: 13- May 2025 yil

KEY WORDS

innovatsion menejment, loyiha boshqaruvi, texnologik transfer, iqtisodiy samaradorlik, innovatsion strategiya

ABSTRACT

Ushbu maqolada loyihalarga innovatsiyalarni jalb etish jarayoni ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqotda innovatsion menejment, texnologik transfer va loyihaviy boshqaruv nuqtayi nazaridan masala chuqur o'rganiladi. Schumpeter (1934) tomonidan ta'riflangan innovatsion rivojlanish nazariyasi, Chesbrough (2003) tomonidan ishlab chiqilgan ochiq innovatsiyalar konsepsiyasi va Rogers (2003) tomonidan taklif qilingan innovatsiyalar diffuziyasi nazariyasiga asoslanib, innovatsion loyihalarning samaradorligini oshirish usullari o'rganiladi.

Innovatsion rivojlanish bugungi kunda global iqtisodiyotning yetakchi omili hisoblanadi. Har qanday biznes yoki ijtimoiy loyiha muvaffaqiyat qozonishi uchun zamonaviy texnologiyalar va innovatsion yondashuvlardan foydalanish talab etiladi. Schumpeter (1934) innovatsiyalarni iqtisodiy rivojlanishning asosiy harakatlantiruvchi kuchi deb ta'riflagan. [1] Chesbrough (2003) esa ochiq innovatsiyalar modeli orqali tashkilotlarning tashqi manbalardan innovatsiyalarni jalb qilish mexanizmlarini tushuntiradi.[2]

1. Innovatsiyalarni jalb etishning strategik yondashuvlari

Loyihalarga innovatsiyalarni jalb qilish turli yondashuvlar orqali amalga oshiriladi:

Ochiq innovatsiyalar (Chesbrough, 2003) – kompaniyalar tashqi innovatsiyalarni jalb qilish orqali yangi mahsulot va xizmatlarni ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Yopiq innovatsiyalar – innovatsiyalar faqat kompaniya ichida ishlab chiqilib, raqobatchilardan maxfiy saqlanadi.

Ijtimoiy innovatsiyalar – jamoatchilik ehtiyojlariga javob beradigan innovatsiyalar, masalan, barqaror rivojlanish loyihalari kabilarni misol qilib olishimiz mumkin.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda quyidagi metodlardan foydalanildi:

- Sistemaviy tahlil (Von Bertalanffy, 1968) – innovatsiyalarni jalb etish jarayonidagi omillarni aniqlash va ularning o'zaro ta'sirini baholash.
- Empirik tadqiqot – real innovatsion loyihalar misolida natijalarni baholash.
- Iqtisodiy modellashtirish (Tidd & Bessant, 2020) – innovatsion loyihalarning samaradorligini baholash.

Natijalar va muhokama.

Innovatsiyalarni jalb etish jarayoni

Innovatsiyalarni jalb etish jarayoni quyidagi bosqichlardan iborat:

1. Bozor va ehtiyojlarni tahlil qilish

2. Innovatsiya strategiyasini belgilash

3. Texnologik tadqiqotlar va rivojlantirish

4. Tajriba loyihalarini yaratish

5. Tijoratlashtirish va bozorga chiqish

6. Monitoring va optimallashtirish

Loyiha bosqichlari

Loyihalarga innovatsiyalarni jalb qilish jarayoni aniq bosqichlardan iborat bo'lib, har bir bosqich o'ziga xos vazifalar va maqsadlarga ega. Innovatsion loyihalar quyidagi asosiy bosqichlardan iborat:

1. Loyiha g'oyasini ishlab chiqish va bozor tahlili

Bu bosqich loyihaning maqsad va istiqbollarini aniqlash bilan boshlanadi. Muhim jihatlaridan biri muammo va ehtiyojlarni aniqlash – bozor yoki jamiyatdagi mavjud muammolarni o'rganishdan iboratdir. Yana bir muhim jihatlaridan biri shundaki, bozor tahlili va maqsadli auditoriyani aniqlash – iste'molchilar, raqobatchilar va bozorning hozirgi holatini tahlil qilish juda muhim. Bundan tashqari, innovatsiya imkoniyatlarini o'rganish – ilg'or texnologiyalar va innovatsiyalarni loyihaga qanday jalb qilish mumkinligini aniqlash lozim.

Misol: Tesla kompaniyasi elektr transport vositalarining ekologik muammolarni hal qilishdagi rolini aniqlash uchun batafsil bozor tahlilini olib borgan va o'z loyihasini yaratgan. Shunday xulosaga kelishimiz mumkinki, har qanday mahsulot yoki xizmatni bozor iqtisodiyotiga muvaffaqiyatli kiritish uchun, eng avvalo, mavjud muammolarni aniqlash va ularni bartaraf etish yo'llarini izlash zarur. Innovatsion yondashuv asosida ishlab chiqilgan mahsulot yoki xizmat, iste'molchilarning ehtiyojlariga mos kelishi va ularga haqiqiy qiymat yaratishi lozim. Yangilik kiritish orqali bozorga taqdim etilgan mahsulot faqatgina raqobatbardosh bo'lib qolmay, balki iste'molchilar uchun dolzarb va jozibador yechimga ham aylanadi.

2. Loyiha rejasini tuzish va strategik rejalashtirishda esa ushbu bosqichda loyiha konsepsiyasi batafsil ishlab chiqiladi va strategik reja tuziladi. Asosiy vazifalari quyidagilardan iborat:

1. Loyiha maqsadlarini belgilash – aniq va o'lchab bo'ladigan maqsadlarni ishlab chiqish lozim.

2. Loyihaning asosiy bosqichlarini rejalashtirish – vaqt, resurslar va byudjetni taqsimlashni ham hisobga olish shart.

3. Xavflarni baholash va minimallashtirish – potentsial xavflarni aniqlash va ularni kamaytirish strategiyalarini ishlab chiqish katta inqirozga kirishni oldini oladi.

Misol: Amazon o'zining sun'iy intellektga asoslangan logistika tizimini joriy qilishdan oldin, logistika jarayonlarida yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarni oldindan rejalashtirgani bizga aniq.

3. Loyiha uchun resurslarni jalb qilish . Bu bosqichda loyiha muvaffaqiyatli amalga oshirilishi uchun zarur bo'lgan resurslar jalb qilinadi:

- Moliyaviy resurslar – investitsiyalar, grantlar yoki kredit mablag'larini jalb qilishdan iborat.

- Inson resurslari – loyiha jamoasini shakllantirish, mutaxassislar va muhandislarni jalb qilishadi.

- Texnologik resurslar – zarur texnologiya va innovatsion yechimlarni joriy qilish kerak bo'ladi.

Misol: Apple kompaniyasi iPhone ishlab chiqarishda ilg'or OLED ekran texnologiyasini ta'minlash uchun Samsung va LG bilan hamkorlik qilgani yaxshi natija bergan.

4. Loyihani amalga oshirish va test sinovlari . Loyihaning eng muhim bosqichi bo'lib, unda rejalashtirilgan innovatsiyalar amalda tatbiq etiladi. Muhim jihatlari shuki , mahsulot yoki xizmatni ishlab chiqishda , dastlabki prototiplarni yaratish va ishlab chiqarishni yo'lga qo'yish zarurati kelib chiqadi.

Sinov jarayonlari – mahsulotning sifatini, funksionalligini va mijozlarning talablariga mosligini tekshirishdan iborat. Albatta sifati yuqori bo'lgan mahsulot xaridorgir bo'ladi. Shuning uchun ishlab chiqarishda uning sifatiga ham alohida e'tibor qaratish lozim. Texnologik muammolarni bartaraf etishda kamchiliklarni aniqlash va ularni tuzatishdan iborat .

Mashxur kompaniya brendlari;

1-rasm. Dunyoda mashxur kompaniyalar logotiplari

Misol: SpaceX kompaniyasi o'zining qayta foydalanish mumkin bo'lgan raketalarini ishlab chiqarishdan oldin ko'plab sinov parvozlarini o'tkazgan.

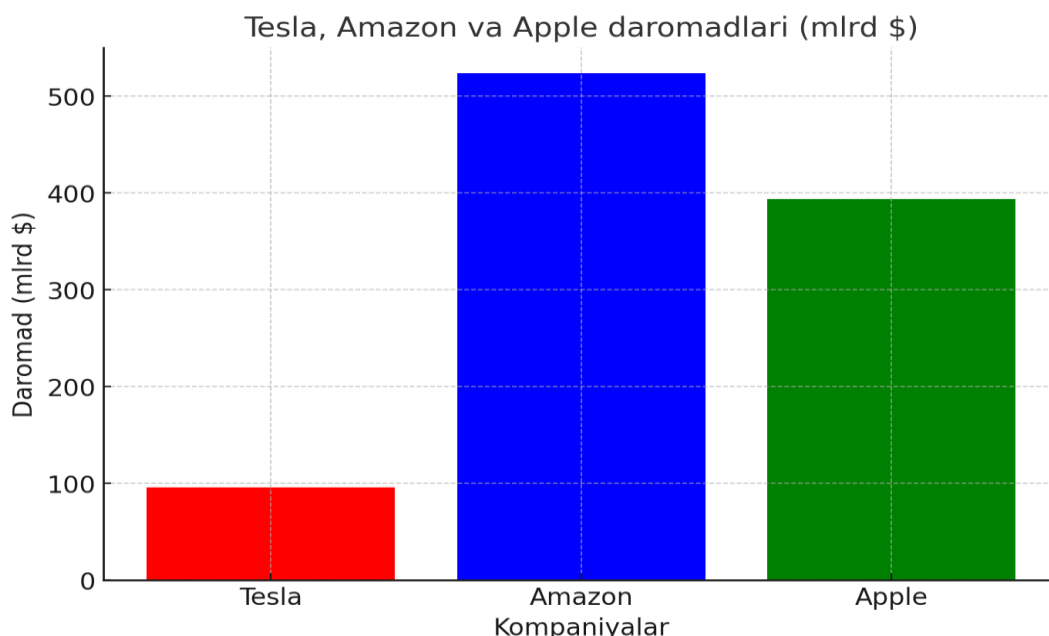
3.3. Amaliy misollar

Muvaffaqiyatli innovatsion loyihalarga quyidagilarni misol qilish mumkin:

- Tesla kompaniyasining elektromobillar ishlab chiqarish jarayonida yangi akkumulyator texnologiyalarini joriy etdi.

- Google kompaniyasining sun'iy intellekt va ma'lumotlar tahlili asosida innovatsion mahsulotlar yaratdi

- SpaceX kompaniyasining raketalarni qayta ishlatish texnologiyasini muvaffaqiyatli tatbiq eta oldi.

2-rasm. Tesla, Amazon va Apple kompaniyalarining yillik daromadlari (mlrd \$)

Xulosa va takliflar. Innovatsiyalarni loyihalarga jalb etish samarali loyiha boshqaruvi, texnologik transfer va moliyaviy strategiyalar bilan uzviy bog'liq. Innovatsion loyihalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish uchun tizimli yondashuv va zamonaviy menejment usullarini qo'llash zarur. Ochiq innovatsiyalar modeli va innovatsiyalar diffuziyasi nazariyasi ushbu jarayonni yanada samarali tashkil etishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. G'iyosjon Shamsiddinov, Gulandom Raxmatova, **MOLIYAVIY TEXNOLOGIYALAR (FINTECH) VA BANK XIZMATLARINING RAQAMLASHTIRILISHI**, Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения, 2024/12/16, 33-37.
2. G Shamsiddinov, „iyosjon, Jasmina Murodulloyeva, and Durdona Turayeva." **GLOBAL IQLIM O „ZGARISHI SHAROITIDA EKOLOGIK BARQARORLIKNI SAQLASHNING ZAMONAVIY, INNOVATSION USULLARI**." Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 2024, 103-106.
3. G'iyosjon Shamsiddinov, Gulandom Raxmatova, Zilola Rajapova, **KLIENT-SERVER ARXITEKTURALARI**, Наука и инновация, 2025/3/25, 113-119.
4. G'iyosjon Shamsiddinov, Gulandom Raxmatova, Zilola Rajapova, **VIRTUAL BORLIQ VA UNING ASOSIY TUSHINCHALARI**, Наука и инновация, 2025/3/24, 52-58.
5. G'iyosjon Shamsiddinov, Barchin Ro'ziqulova, Laziza Inatillayeva, **BOSHLANG 'ICH TA'LIMDA AXBOROT TEXNOLOGIYALARIDAN FOYDALANISH USULLARI VA AFZALLIKLARI**, Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2024/10/21, 39-41.
6. Л Турсунова, С Жураев, **ЭФФЕКТИВНЫЕ МЕХАНИЗМЫ ПОВЫШЕНИЯ КАЧЕСТВА ОБРАЗОВАНИЯ**, Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2024, 35-37.
7. DO Israilovich, TL Komilovna, **Optimization of Validity of Text Information Based On Mechanisms with Soft Clustering**, European journal of innovation in nonformal education, 2022, 369-373.

8. Ro'Ziqulova Marjona Jonuzoq Qizi, Tursunova Luiza Komilovna, INFORMATIKA FANINI O'QITISHDA SAMARALI PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALAR, Central Asian Journal of Multidisciplinary Research and Management Studies, 2025, 63-66.
9. Луиза Комиловна Турсунова, Гиесжон Шамсиддинов, Образ педагога в информационном мире, "Qishloq va suv xo'jaligida innovatsion texnologiyalarni qo'llash samaradorligi" mavzusidagi xalqaro ilmiy Anjuman, 2024/2/23, 421-426.
10. Зебинисо Абдулхакимовна Абдувалиева, Турсунова Луиза Комиловна, Математический аппарат методов принятия решения документооборота в ВУЗах, 2022, 286-289.
11. Alijon Muhammadiyev, Shukurullo Aliqulov, PROSPECTS OF USING COMPUTER TECHNOLOGIES IN MODERN EDUCATION, Наука и технология в современном мире, 2024, 90-92.
12. Sh Aliqulov, M. Yaxiyaxonova. Ta'lim samaradorligini oshirishda kreativ va zamonaviy metodlarning ahamiyati. Raqamli ta'lim muhitida fanlararo integratsiyani Qo'llashning ta'lim ..., 2024.
13. ALIQULOV SHUKURULLO FAYZULLO, TA'LIM JARAYONIDA MULTIMEDIA VOSITALARINI QO'LLASH, JOURNAL OF NEW CENTURY INNOVATIONS VOLUME – 45 | ISSUE – 2 January – 2024, 2024/1/2, 61-65.
14. J.Toshpo'lotova M.O'ktamov, Sh.Aliqulov, Iqtidorli talabalarni fan, ta'lim va ishlab chiqarish korxonalari bilan integratsiya qilishning zamonaviy usullari, Fan va texnika taraqqiyotida intellektual yoshlarning o'rn, 2024/4/29, 54-57.
15. J.Toshpo'lotova M.O'ktamov, Sh.Aliqulov, Hozirgi globallashuv jarayonida intellektual yoshlarning ijtimoiy rivojlanish davridagi roli, Fan va texnika taraqqiyotida intellektual yoshlarning o'rn, 2024/4/29, 40-43.
16. Mavlonov Sh Sh, FB Jurayeva, ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR YORDAMIDA MINTAQALAR IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISH, Экономика и социум, 2024, 234-238.
17. Feruza Jo'rayeva, Sarvinoz Xurramova, MA'LUMOTLAR BAZASINI BOSHQARISH TIZIMLARI TAHLILI, Прикладные науки в современном мире: проблемы и решения, 2024/12/9, 8-12.
18. Feruza Jo'rayeva, TA'LIM JARAYONIDA AQL XARITALARIDAN FOYDALANISH VA ULARNING AHAMIYATI, Молодые ученые, 2024/4/8, 159-166.
19. Feruza Jo'rayeva, Gulhayo Hamdamova, MEDIA SAVODXONLIK TUSHUNCHASI VA UNING JAMIYATIMIZ HAYOTIDAGI AHAMIYATI, Педагогика и психология в современном мире: теоретические и практические исследования, 2024/3/31, 31-35.
20. Tuxtanazarova N. A Davletov A. J. , Mavlanberdiyev S. F., Norqulova Z. N., Jurayeva F. B., Jurayeva D. Sh, STUDY RATIO OF MOISTURE AND BIOME FOR EXTREME SITUATION, ВЫСШАЯ ШКОЛА• №23 / 2021, 2021/12/23, 34-36.
21. Nuriddinova, Nozima, and Dinora Norboboyeva. "CHET ELDA ALOHIDA YORDAMGA MUHTOJ BOLALARNING INKLYUZIV TA'LIMI." Молодые ученые 3.8 (2025): 160-165.
22. Nuriddinova, Nozima, and Dinora Norboboyeva. "O 'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA INKLYUZIV TA'LIMNING ME'YORIY-HUQUQIY BAZASI VA RIVOJLANISH ISTIQBOLLARI." Наука и инновация 3.8 (2025): 146-151.

23. Salimova, Marjona, and Nozima Nuriddinova. "AXBOROT TEXNOLOGIYALARI VA TABIIY ILMIY FANLARNI O'QITISHDA DOLZARB MUAMMOLAR VA ULARNI HAL QILISHNING INNOVATSION USULLARI." Наука и инновация 2.38 (2024): 161-164.
24. Nuriddinova, Sevinch, and Nozima Nuriddinova. "Increasing the effectiveness of learning biology lessons by means of interactive games and interactive methods." Multidisciplinary Journal of Science and Technology 4.7 (2024): 288-290.

